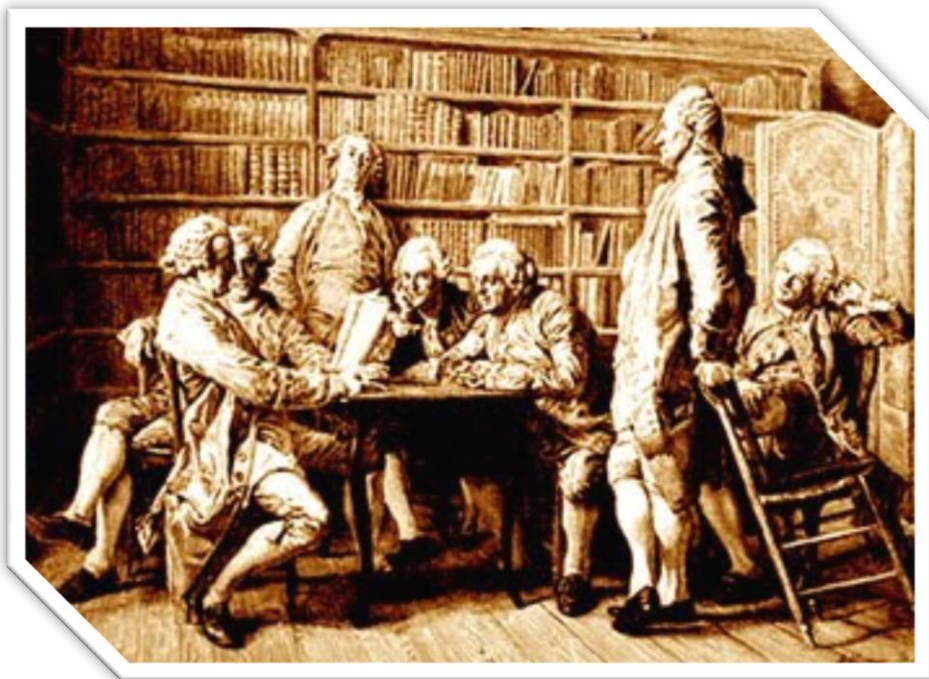

Ενότητα 1, Η Εποχή του Διαφωτισμού

Ιστορία Γ' Γυμνασίου

Απαντήσεις ερωτήσεων σχολικού βιβλίου

σχ. βιβλίο (σ.σ. 10-13)

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου (σ.σ. 10-13)

- 1. Αφού μελετήσετε τις πηγές 3α, 3β και 4, να παρουσιάσετε σε σύντομο κείμενο τις πολιτικές θέσεις του Διαφωτισμού που υποστηρίζονται σε αυτές.**

3. Διαφωτισμός και πολιτική**α. Οι απόψεις του Τζον Λοκ**

Αν ένας ηγεμόνας χρησιμοποιεί την εξουσία του εναντίον του λαού του [...], τότε ο λαός έχει το δικαίωμα να τον αντιμετωπίσει με βία. Ο σωστός τρόπος για να αντιμετωπιστεί η παράνομη βία της εξουσίας είναι η βία.

Δύο δοκίμια περί διακυβερνήσεως (1689). Πηγή:

<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/>

β. Οι απόψεις του Ζαν Ζακ Ρουσό

Οι φορείς της εκτελεστικής εξουσίας δεν είναι αφέντες του λαού, μα υπάλληλοί του. Ο λαός πρέπει να μπορεί να τους διορίζει και να τους απολύει όποτε θέλει. Δεν υπάρχει θέμα να συμβληθούν με το λαό· πρέπει να τον υπακούουν.

Το κοινωνικό συμβόλαιο (1762), μτφρ. Δ. Κωστελένος, Αναγνωστήδης, σ. 164.

4. Ο Μοντεσκιέ και η διάκριση των εξουσιών

Υπάρχουν σε κάθε κράτος τρία είδη εξουσίας: η νομοθετική, η εκτελεστική που εξαρτάται από το δίκαιο των εθνών (εκτελεστική εξουσία), και η εκτελεστική που εξαρτάται από το αστικό δίκαιο (δικαστική εξουσία). [...] Δεν υπάρχει ελευθερία όταν συμπίπτουν στο ίδιο πρόσωπο ή στο ίδιο διοικητικό σώμα, η νομοθετική με την εκτελεστική δύναμη [...]. Δεν υπάρχει, επίσης, ελευθερία αν η δικαστική δύναμη δεν είναι χωρισμένη από τη νομοθετική και την εκτελεστική. [...] Όλα θα ήταν χαμένα αν ο ίδιος άνθρωπος ή το ίδιο σώμα [...], ασκούσε τις τρεις αυτές εξουσίες.

Το πνεύμα των νόμων (1748).

Πηγή: Γ.Δ. Ζιούτος, Μοντεσκιέ, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1993, σ. 333-334.

Σύμφωνα με το πρώτο παράθεμα, οι θέσεις του Λοκ σχετικά με την πολιτική βία υπήρξαν ένα από τα κύρια πολιτικά όπλα της επανάστασης στην Αγγλία (1688), της Αμερικανικής Επανάστασης (1776-1783) και της Γαλλικής Επανάστασης (1789). Ο Λοκ στο έργο του «Δύο Δοκίμια περί Διακυβερνήσεως» υποστηρίζει τη χρήση της βίας. Θεωρεί ότι η βία δε θα πρέπει να χρησιμοποιείται από το λαό μόνο στην περίπτωση που και ο ηγεμόνας δεν συμπεριφέρεται βίαια. Αλλιώς, μοναδική λύση είναι η βία, δηλ. να απαντήσει ο λαός με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, πληρώνοντας με το ίδιο νόμισμα. Οι απόψεις του φιλοσόφου, ιστορικά δικαιώνονται - μολονότι δεν μπορούν να επικροτηθούν από κανένα λογικό άνθρωπο - καθώς γνωρίζουμε ότι η βία γεννάει βία, και πολλές φορές από τον καιρό της Γαλλικής Επανάστασης και έπειτα είδαμε την Ευρώπη να αιματοκυλίζεται.

Σύμφωνα με το δεύτερο παράθεμα ο Ρουσό, υποστηρίζει ότι στην αληθινή δημοκρατία ο λαός πρέπει να είναι ο απόλυτος κυρίαρχος του πολιτεύματος. Τις

απόψεις του, καθόλου τυχαίο, τις υιοθέτησαν οι ριζοσπάστες Ιακωβίνοι, που κυριάρχησαν κατά τη δεύτερη φάση της Γαλλικής Επανάστασης. Οι απόψεις όμως που διατυπώθηκαν στο «Κοινωνικό Συμβόλαιο» (1762) δεν χρησιμοποιήθηκαν μόνο στην περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης αλλά χάρη στη διαχρονικότητά τους υιοθετήθηκαν και από πολλά σύγχρονα κράτη, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα. Μιας και το σύστημα των εκλογών έτσι όπως έχει θεσπιστεί από την Πολιτεία μας μέχρι και σήμερα, αυτό ακριβώς ορίζει, δηλ. ότι οι κυβερνήσεις δεν είναι άρχουσες αλλά αρχόμενες, ο λαός είναι αυτός που πραγματικά εξουσιάζει και το σώμα των ψηφοφόρων είναι αυτό που ανά τακτά χρονικά διαστήματα δίνει εντολή στους εκάστοτε πολιτικούς σχηματισμού κυβέρνησης. Αυτή εξάλλου είναι και η βασική διαφορά Μοναρχίας – Δημοκρατίας.

Στο τρίτο παράθεμα παρακολουθούμε τις απόψεις του Μοντεσκιέ σχετικά με τη διάκριση των εξουσιών προκειμένου να αντιμετωπισθεί η αυθαιρεσία που προέκυπτε ως αποτέλεσμα της συγκέντρωσης όλων των εξουσιών στα χέρια ενός απόλυτου μονάρχη. Και οι απόψεις του Μοντεσκιέ συνεχίζουν να έχουν διαχρονική ισχύ. Όλα τα δημοκρατικά κράτη, μεταξύ αυτών και η χώρα μας, έχουν προχωρήσει στη διάκριση των εξουσιών: νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική. Το λόγο για τον οποίο έπρεπε να γίνει όλο αυτό μάς τον εξηγεί ο Μοντεσκιέ λέγοντας πως αρκεί να ρίξουμε μια ματιά σε γεγονότα της ιστορίας σε χρόνια όπου κυβερνούσαν μονάρχες απολυταρχικά. Όπως δηλώνει και ο ίδιος στο έργο του «Το Πνεύμα των Νόμων» (L'Esprit des Lois) «δεν υπάρχει ελευθερία όταν συμπίπτουν στο ίδιο πρόσωπο ή στο ίδιο διοικητικό σώμα, η νομοθετική με την εκτελεστική δύναμη».

2. Ποιας κοινωνικής τάξης τις επιδιώξεις εξυπηρετούσε, αντικειμενικά, ο οικονομικός φιλελευθερισμός; Πριν απαντήσετε, να μελετήσετε την πηγή 6.

6. Ο Άνταμ Σμιθ και ο οικονομικός φιλελευθερισμός

Αυτά που πρέπει να κάνει το κράτος για να βοηθήσει τη μετάβαση από τη βαρβαρότητα στην ανώτατη βαθμίδα πλούτου δεν είναι πολλά, πέρα από το να διασφαλίζει την ειρήνη, να ζητά χαμηλούς φόρους και να φροντίζει η δικαστική εξουσία να είναι ανεκτική. Όλα τα υπόλοιπα θα προκύψουν με τη φυσική ροή των πραγμάτων.

Έρευνες για τη φύση και τα αίτια του πλούτου των εθνών (1776).

Πηγή: <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/>

Σύμφωνα με το παράθεμα, ο οικονομικός φιλελευθερισμός, μια έννοια που εισηγήθηκε ο Σμιθ εξυπηρετούσε, κατά κύριο λόγο, τις ομάδες της αστικής τάξης, δηλ. βιομηχάνους, τραπεζίτες και μεγαλέμπορους. Το κράτος, κατά τον Σμιθ, δεν πρέπει να επεμβαίνει παρά ελάχιστα στην οικονομική ζωή. Σημειώνει χαρακτηριστικά τα εξής: «Το κράτος [...] πρέπει να διασφαλίζει την ειρήνη, να ζητά χαμηλούς φόρους και να φροντίζει η δικαστική εξουσία να είναι ανεκτική».

3. Διαθεματική Δραστηριότητα: Αξιοποιώντας τις πληροφορίες που δίνονται στο βιβλίο της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, να αναζητήσετε επιδράσεις της πολιτικής σκέψης του Διαφωτισμού στο ελληνικό Σύνταγμα που ισχύει σήμερα;

Η πολιτική φιλοσοφία του Διαφωτισμού ενσωματώνεται σε πολλά σημεία του ισχύοντος Συντάγματος της Ελλάδας, καθώς αυτό βασίζεται στη διάκριση των εξουσιών (νομοθετική, δικαστική, εκτελεστική). Στο σημερινό ελληνικό κράτος οι τρεις παραπάνω εξουσίες είναι εντελώς διαχωρισμένες μεταξύ τους (όπως άλλωστε συμβαίνει και σχεδόν σε όλα τα δυτικοευρωπαϊκά κράτη). Η ρύθμιση αυτή έχει ως αποτέλεσμα να μειώνονται στο ελάχιστο οι πιθανότητες αυθαιρεσίας της εξουσίας. Νομίζουμε μάλιστα ότι το πιο σημαντικό είναι η διάκριση της δικαστικής εξουσίας, μιας που η Δικαιοσύνη είναι ο σημαντικότερος τομέας ενός κράτους και θα πρέπει η αξία της να διαφυλάσσεται πραγματικά **«ως κόρη οφθαλμού»**.

Το ελληνικό κράτος υιοθέτησε κι άλλες αρχές της Γαλλικής Επανάστασης, καθώς αναγνωρίζει στους πολίτες του πολλά πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα, όπως

- το δικαίωμα ο κάθε πολίτης να λέει ελεύθερα τη γνώμη του, είτε γραπτά είτε προφορικά (ελευθεροτυπία),
- το δικαίωμα όλοι οι πολίτες να είναι δυνάμει ικανοί και να εκλέγουν τους αντιπροσώπους τους αλλά και να εκλέγονται οι ίδιοι αντιπρόσωποι (εκλέγειν, εκλέγεσθαι),
- το δικαίωμα πρόσβασης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης,
- το δικαίωμα να συναγωνίζονται μεταξύ τους με ίσες επαγγελματικές ευκαιρίες και χωρίς να διαχωρίζονται σε παιδιά αγροτών ή οικοδόμων ή εργατών, από τη μια μεριά, και σε παιδιά γιατρών ή δικηγόρων ή αρχιτεκτόνων μηχανικών, από την άλλη.

Το ελληνικό Σύνταγμα ακόμη βρίσκεται πάνω από κάθε πολίτη και κανείς, ούτε ο πρωθυπουργός της χώρας ούτε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, δεν είναι ανώτερος από το Νόμο: όλοι οι πολίτες είναι ίσοι απέναντί του χωρίς καμία απολύτως διάκριση.

Απολαύστε τη διδασκαλία στα βίντεο του www.arnos.gr

Κατανοείτε σε βάθος τη μεθοδολογία επίλυσης!

Επιμέλεια: Ελίνα Κουτσοπιά – Φιλόλογος/Ιστορικός

...Πράξεις Παιδείας!